

EKONOMİK KALKINMADA TOPLUMSAL REFAHIN ÖNEMİ: KAMU POLİTİKASI ÖNERİLERİ

Mehmet ÇANAKCI¹

Özet

Fayda ve ekonomik refahın ileri seviyelere taşınması her bir ekonomik aktör için oldukça önemlidir. Devletler açısından bakıldığında zaman ise önem daha da artmaktadır. Devletin ekonomik fayda ve toplumsal refah üzerinde etkileri harcamaları ve düzenlemeleri ile hem doğrudan hem de dolaylı olarak bulunmaktadır. Kamu politikaları ve yürütülen uygulamalar bu açıdan özenli ve dikkatli bir biçimde geliştirilerek hizmete sunulmalıdır. Son dönemlerde ortaya çıkan salgının ekonomi ve toplumun toplam faydasına olumsuz etkilerinin yüksek seviyelerde hissedilmesi sebebiyle kamu politikalarının daha esnek hazırlanması ve birkaç farklı senaryoyu ele alması gerekliliği de oluşmuştur. Sunulan bu çalışmada Türkiye’de kamu otoriteleri ve politika yapıcılar tarafından yürütülebilecek bazı uygulama örnekleri geliştirilerek açıklanmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye için önemli bir sektör olan Tarım; günümüz koşullarında katma değer üretimi sağlanması için gerekli olan AR-GE; Kültürel kaynaşmaya ve refaha katkı sağlayabilecek olan Spor/Sanat alanında politika önerileri tasarlanmıştır. Bu politikalar oluşturulurken hem mevcut politikalar göz önünde bulundurulmuş hem de gerekli ilaveler yapılmıştır. Bu çalışmanın yapılmasını motive eden faktörler; toplam ekonomik fayda ve toplumsal refah konusunda kamu kesiminde bir öngörü sağlanması ve gelecek politikalara bir temel düşünce oluşturmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Kalkınma, Kamu Politikaları, Sosyal Fayda

THE IMPORTANCE OF SOCIAL WELFARE IN ECONOMIC DEVELOPMENT: PUBLIC POLICY RECOMMENDATIONS

Abstract

Utility and economic prosperity to higher levels is very important for each economic actor. From the point of view of the states, the importance increases even more. The effects of the state on economic benefits and social welfare exist both directly and indirectly through its expenditures and regulations. In this respect, public policies and practices should be developed and put into service carefully and selflessly. Due to the fact that the negative effects of the recent epidemic on the total benefit of the economy and society are felt at high levels, it has become necessary to prepare more flexible public policies and to address several different scenarios. In the present study developed some application examples are described that can be carried out by public authorities and policy makers in Turkey. Agriculture is an important sector for Turkey under study; R&D, which is necessary for the production of added value in today's conditions; Policy recommendations in the field of Sports / Art, which can contribute to cultural cohesion and welfare, have been designed. While creating these policies, both existing policies were taken into consideration and necessary additions were made. Factors motivating this study; It is to provide a foresight in the public sector about total economic benefit and social welfare and to form a basis for future policies. *Keywords: Economic Development, Public Policies, Social Utility*

---

¹ Asst. Prof. , TOBB-ETU University (visiting academic) and Inonu University, Turkey, mcanakci@etu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-3878-562X

1. GİRİŞ

Ekonomik fayda ve toplumsal refahın en yüksek seviyelere ulaştırılması hususu bireyler, şirketler ve devletler için oldukça kritik önem arz etmektedir. Bundan dolayıdır ki, fayda ve değer maksimizasyonu gerek klasik iktisat teoremlerinde yer alan rasyonel insan modellerinin gerek de finans alanında yer alan finansal yönetimin temel amacı olarak benimsenmiştir (Aktaş, Doğanay, Murat ve Başçı, 2013; Levitt ve List, 2008).

Fayda ve refahı olabilecek en yüksek seviyeye taşımak konusunda ekonominin en küçük aktörü olan bireylerin uygulayacağı politikaların diğer ekonomik aktörler olan şirketlere ve devlet otoritelerine ve bunun yanında şirketlerin uygulayacağı politikaların diğer ekonomik aktörler olan bireylere ve devlet otoritelerine etkilerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Örneğin; belirli bir tasarrufa sahip olan bir bireyin o tasarrufunu ne şekilde kullanacağı (hangi araçta, hangi vadede vb.) firmaların ve gerekli olduğu müddetçe devletin o tasarrufa ulaşmasında izleyeceği süreçleri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecektir.

Devlet harcamalarının Türkiye için toplam Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içindeki payı son 5 yıl incelendiğinde ortalama olarak %30'ların üzerinde seyretmektedir. Ayrıca bir çalışmada Türkiye için kamu harcamaları ile Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) arasındaki nedensellik ilişkisi incelenmiş ve kamu altyapı harcamaları ile eğitim harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla'yı anlamlı düzeyde etkileyen faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tan, Er ve Özdemir, 2010). Buradan hareketle, diğer iki ekonomik birime nazaran tek başına ele alındığında çok daha büyük bir paya sahip olan devlet biriminin ekonomik politika ve hedeflerinin yukarıda bahsi geçen temel hedef olan fayda ve refahı maksimum seviye yükseltme konusunda etki büyüklüğünün de yüksekliği ortada olan bir gerçektir.

Devletlerin sadece kamu harcamaları ile değil uyguladığı politikalar ve düzenleyici kurallar ile özel sektör yatırımlarını çekerek ekonomik fayda ve toplumsal refaha etkisinin olduğundan söz edilebilir. Bu konuda literatür incelendiği zaman maliye politikalarının toplumsal refaha etkilerini araştıran ve vergi gibi çeşitli politik ve toplumsal araçların toplumsal refaha katkılarını inceleyen çalışmalar mevcuttur (Demircan, 2003; Dökmen ve Vural, 2011). Sayılan ve ilgili diğer çalışmalardan takip edilebileceği üzere sadece ekonomik politikalar değil de tüm sosyal ve toplumsal devlet kararının ekonomik süreçler üzerinde önemli tesiri olan bir faktör olduğu düşünülebilir. Bu sebeple politika yapıcı yetkili kurumların toplumsal refah ve ekonomik faydayı göz önünde bulundurmaları kritik ve gereklidir. Özellikle küresel yaşamın hüküm sürdüğü, ekonomilerin birbirine daha bağlı olduğu günümüzde bu durumun önemi daha da artmaktadır. Son birkaç çeyreklik dönemde tüm dünyayı etkisi altına alan bir küresel (covid-19) pandemisinin yaşanması sosyal ve ekonomik yapı taşı olacak kamu politikalarının hazırlanması esnasında üzerinde daha çok düşünülen ve daha esnek yapılarda olmasını gerekli kılan politikaları zorunlu hale getirmiştir. Belirtilen sağlık krizinin benzerlerinin sektörel etkilerinin Türkiye için çeşitli yöntemlerle incelenen çalışmalara baktığımızda alan ile ilgili literatürde bir çok çalışmaya rastlanmaktadır (Göker, Eren ve Karaca, 2020; Kılıç, 2020; Öztürk, Şişman, Uslu ve Çıtak, 2020). Bu çalışmaların genel özeti olarak her sektörün salgından ekonomik olarak etkilenme derecelerinin olumsuz olmakla birlikte aynı düzeyde olmadığı söylenebilir. Bundan dolayıdır ki hangi alana ait bir kamu politikası veya yönergesi hazırlanacak olursa olsun kendi dinamikleri içerisinde değerlendirilmeli ve oluşan süreçlerin daha sürdürülebilir hale getirilmesi önemlidir.

Bu çalışmada Türkiye’de toplam ekonomik fayda ve toplum refahını daha ileri noktalara taşımak adına uygulanabilecek birtakım kamu politikaları ve yeni düzenleme önerilerine yer verilmiştir. İşlenen politika ve düzenleme önerilerinde süreçler olabildiğince detaylı ele alınarak pratik alanda da uygulamaların sürdürülebilir olması hedeflenmiştir.

2. KAMU POLİTİKASI ÖNERİLERİ

2.1. Tarım Alanında Politika Planı

Türkiye ekilebilir tarım arazileri açısından oldukça geniş bir alan ve verimli topraklara sahiptir. Tarımın hizmet ve sanayiye oranla Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içerisindeki payı teknolojik gelişme ve küreselleşmenin etkileri ile azalsa da geniş üretim alanlarının olması aynı zamanda Türkiye’nin güçlü bir tarım ülkesi olduğuna da bir kanıttır. Buna rağmen tarımsal üretim konusunda özellikle son yıllarda giderek artan oranda ülke içerisindeki ihtiyaçları karşılamada sorunların yaşandığını görmekteyiz. Öyle ki yurt dışından buğday ve arpa gibi ürünleri ithal ettiğimiz bunun en büyük kanıtıdır².

Ülkemizdeki tarımsal üretimde verimliliğin düşük olduğuna dikkat çekmek için Tablo 1 ve Tablo 2 incelenebilir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü’nün veri tabanından erişilen rakamlar ile oluşturulan bu tablolarda tarımsal üretimde verimlilik anlamında örnek bir ülke olan Hollanda ile Türkiye’nin arpa ve buğday üretim verimliliği görülmektedir³. Tabloda sunulan veriler ışığında Türkiye’nin verimliliğinin ilgili yıllar için Hollanda’nın 3 ile 4 kat aşağısında gerçekleştiği görülebilmekteyiz. Her mevsimin yaşandığı, farklı türlerde toprakların yer aldığı bu coğrafyada bu tür sıkıntılar yaşanması bu alanda güçlü bir politikanın yıllardır geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu ve benzeri üretim sorunlarının daha detaylı olduğunu düşünmekle beraber konunun sadece arpa ve buğday özelinde olmadığını aksine diğer tarımsal faaliyetlerde de benzer sorunsallığın devam ettiğini bilmekteyiz.

Tablo 1: Arpa Üretimi Verimlilik İstatistikleri (Üretim Miktarı / Ekilen Alan)

ÜLKE	2015	2016	2017	2018
HOLLANDA	69860	68616	68747	70440
TÜRKİYE	28832	24815	29359	26911

Tablo 2: Buğday Üretimi Verimlilik İstatistikleri (Üretim Miktarı / Ekilen Alan)

ÜLKE	2015	2016	2017	2018
HOLLANDA	91255	79832	90935	88212
TÜRKİYE	28803	27070	28060	27440

Tarımsal üretimi daha ileri seviyelere taşıyabilmek hususunda örnek teşkil etmesi ve gerekli hedeflerin oluşturulması bakımından Hollanda örnek bir ülke olacaktır. Zira kullandıkları gelişmiş teknoloji iş makineleri ve toprağı verimli kullanmak için yürüttükleri toprak analizleri tabloda sunulan farkın temel açıklayıcılarıdır (Kılavuz ve Erdem, 2019). Yedi farklı coğrafi bölgesinin her birinde kendine özgü türde

² 7 aralık 2020 tarihli resmi gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/12/20201217-2.pdf>

³ FAO. 2020. Türkiye’nin Gıda Kayıpları ve İsrafının Önlenmesi Azaltılması ve Yönetimine İlişkin Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı. Ankara.

toprak yapısına sahip ve her birinde farklı seviyelerde mevsimlerin yaşanması Türkiye'yi tarım alanında doğal kaynaklar açısından zengin kılmaktadır. Ancak kullanılan tarımsal üretim yöntemlerinde bir eksiklik Türkiye'nin düşük verimlilikte kalmasına neden olmaktadır. Süreçle ilgili bu durum ise geliştirilebilir olması yönüyle de çözülemez bir problem değildir.

Yapılacak olan yeni bir politika ile öncelikle her bölgede farklı alanlarda yer alacak, alanında yetkin toprak analizi ekiplerinin kurulması gerekmektedir. Bu ekipler her bir bölgenin, hatta her bir alt yörenin zirai yapısını çok iyi bilecekleri için gerekli analiz ve incelemeler bilim ışığında gerçekleşecektir. Yapılan analizler sonrasında her bir yörede farklı ürünlerin yetiştirileceği verimli alanlar tespit edilecek ve bu konuda coğrafi işaretli ürünler modelinde olduğu gibi o yöreye özgü ürünler belirlenecektir. Bu durum o ürünlerin üretiminde en yüksek faydanın sağlanmasının yanında ürünlerin hasattan sonraki serüveninde pazarlara ulaşmasında kolaylıklar sağlayacaktır.

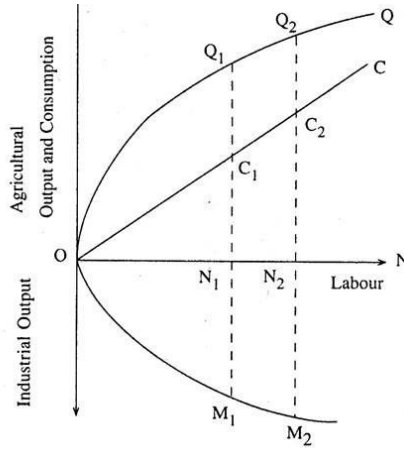
Toprak analizi ekiplerinin oluşturduğu hangi alana hangi tarımsal ürünün ekilmesinin daha verimli olacağı çalışmasının ardından devlet teşvikleri uygulanması da sürecin doğal akışında gereklidir. Hâlihazırda tarımsal üretim konusunda verilen bazı devlet teşvikleri vardır. Ancak bu destekler çoğunlukla genel olup her istekli vatandaş hangi ürünü üretmeyi tercih ederse doğrudan bu desteklere başvurabilmektedir⁴. Ancak her bölgede çalışabilen ziraat mühendisleri tarafından belirlenen verimlilik değerlendirmelerinin ardından teşvikler de her bölgede o verimlilik sıralamasına göre dağıtılması sağlanacaktır. Bu sayede üretici çiftçiler yaşadıkları topraklar için en verimli ürünleri üretmeye daha fazla çaba gösterecektir. Sonuç olarak da hem çiftçiler daha fazla üretim ile ekonomik olarak kazanç sağlayacak hem de toplam üretim ve refah da artacaktır.

Teşviklerin bölgelerdeki ürün/verimlilik sıralamasına göre dağıtılmasının yanında bu politika uygulaması ile üretimin ham maddesi olan su ihtiyacının karşılanması için gereken bölgelere doğrudan devlet (yerel otorite) tarafından su kanalları yapılması ya da çeşitli sübvansiyonlarla desteklenmesi çiftçilerin üretim maliyetlerinde artışı engelleyecek bu sayede nihai olarak atıl kapasitenin daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılması sağlamış olunacaktır. Bu ve benzeri bölgesel kalkınma uygulamaları ile tarımda yaşanacak olan gelişmeler birkaç yıl izlendikten sonra verimliliğe göre teşvik uygulamasında benzer sektörlerde de (hayvancılık, ormancılık, yerel turizm vb.) uygulanabilmesinin teorik ve pratik altyapısı bu sayede oluşturulabilecektir.

---

⁴ <https://arastirma.tarimorman.gov.tr>

(Ayrıca Türkiye Arpa Dış Ticareti; Türkiye arpa ihracatı 2019 yılında 2018 yılına göre %31,1 oranında azalarak 11 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye en fazla ihracatı %73 oranında yaklaşık 8 bin ton ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne, %23,1 oranında yaklaşık 2,5 bin ton ile ise Irak'a yapmıştır. Türkiye 2019 arpa ithalatı bir önceki yıla göre %22,2 oranında azalarak yaklaşık 510 bin ton olmuştur. Arpa ithalatının %37,9'unu (yaklaşık 193 bin ton) Ukrayna'dan ithal etmiştir. İthalatta yaklaşık 131 bin ton ile ikinci sırada Rusya gelmektedir.)

Şekil 1 Tarımın daha yüksek kalkınmaya nasıl katkı sağladığına dair diyagram*

Tarım ve Sanayi sektörü arasında karşılıklı bir ilişki olduğu ve her sektörün diğerinin gelişimini etkilediği bu tabloya baktığımızda; Tarımın daha yüksek kalkınmaya nasıl katkı sağladığı şöyle açıklanabilir⁵. En önemlisi, iki sektör arasındaki göreceli ticaret hadleri, kaynakların bir sektöre akışını etkilemektedir. Tarımsal emtia fiyatları, mamul malların fiyatlarından daha yüksek bir oranda hareket ederse, tarım sektörü için ticaret hadleri iyileşecektir. Bu nedenle, tarımı destekleyen ticaret hadleri, artan bir reel gelir ve dolayısıyla artan özel tasarruf ve yatırım ile sonuçlanır. Göreceli ticaret hadleri, bu iki sektördeki devlet tasarruflarını ve yatırımları da etkiler. Tarım ve Sanayi diyagramında, Tarımsal üretim ve tüketim, ilgili grafik üzerinde dikey eksenle ölçülürken, sanayi üretimi orjin altındaki dikey eksenle ölçülür. Yatay eksen - tarım işçiliğinin hacmini ölçer. Tarımsal çıktı, OQ eğrisi ile gösterilir. Şekli, değişken oranlar yasasına tabidir. OC eğrisi, tarımsal çıktı tüketim hacmini ölçer.

OQ ve OC arasındaki fark, böylece tarım sektöründe üretilen fazlalık hacmini ölçer. ON' da, tarım sektöründe yapılan istihdam düzeyinde, C1Q1 tarımsal üretim fazlası olur. Bu fazlalığın yatırımı, sanayi sektöründe N1M1 çıktı üretiyor. Tarımda istihdam ON2'ye yükseldikçe, tarımda üretilen C2Q2 fazlasıyla birlikte endüstriyel çıktı N2M2'ye yükselir. Birincil sektörde teknolojik değişiklik yapılırsa, sanayi sektöründe daha fazla ve dolayısıyla daha fazla çıktı olacaktır. Sonunda, sektörler arası kaynak tahsisi sorunu baktığımızda başlangıç olarak, bu iki sektör arasında optimum bir denge kurmak neredeyse imkânsızdır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, bazı bariz nedenlerden ötürü tarım artık bir gurur kaynağı olmayıp aksine Neo-liberal çağ, kentsel, endüstriyel sektöre aşırı vurgu yapmaktadır⁶.

2.2. AR-GE Alanında Politika Planı

Teknoloji ve tasarım konusunda Türkiye'de çalışmalar son yıllarda hızlanmaya başlasa dahi gelişmiş ülkelerin seviyelerine ulaşma konusunda da geride olduğumuzu kabullenmek durumundayız. Katma değerli ürünlerin üretilmesi anlamında AR-GE faaliyetlerinin önemi şüphesiz büyüktür. Literatürdeki çalışmalar

⁵ <https://www.economicdiscussion.net/economic-growth/agriculture-and-industry-in-economic-growth/11802>

⁶ ..

incelendiği zaman AR-GE harcamalarının inovasyon konusunda anlamlı faktörler yakaladığı sonucuna ulaşılmaktadır (Kuyzu ve Tayar, 2020). Bu durumun teorik olarak da kanıtlanmış olması bu alana yapılacak yatırımların ekonomik kalkınmada ve toplam refahı artırma anlamında etkili bir kanal olacağının göstergesidir.⁷

Özellikle küresel pandemi tüm dünyada hüküm sürmekte iken AR-GE faaliyetleri daha da fazla önem kazanmaktadır. Aşı ve tedavi çalışmaları doğrudan sağlık anlamında etkili bir gösterge olması, buna ek olarak sağlık alanında yaşanacak teknolojik bir gelişmenin ekonomik ve siyasi olarak da üretimi veya buluşu gerçekleştiren ülkeye sağlayacağı katkı şüphesiz önemli olacaktır. Örneğin pandemi sürecinin sadece tedavi gibi gerekliliklerin yanında evde yaşam ve çevrimiçi sistemlerin önemini artırmasıyla sağlık ekonomisinde dolaylı oluşturduğu ekonomik etkileri vardır. Bu etkiler söz konusu teknolojik eksiklikle beraber birleşince alt yapı yetersizliğinin çarpan etkisiyle ekonomik küçülmeye nasıl etki edebileceğini tahmin edebiliriz.

Ülkemizde yazılım alanındaki firmaların yeterli olmadığı düşünülürse AR-GE faaliyetlerine yapılan teşviklerin artırılması, özellikle küresel pandemi sürecinde oldukça kritiktir. Yapılan teşviklerin zaten fazla olması ve doğrudan bütçe harcaması olarak kamu harcamalarını zorlaması gibi bir sonuçla karşılaşılması durumu ortaya çıkar ise, ilgili alanda faaliyet gösteren firmalara vergisel teşviklerin sunulması bir çözüm olabilecektir. Çalışan sayısını artıran ya da yeni işe alım yapan AR-GE faaliyet alanında olan firmalara vergisel teşviklerin çeşitlendirilmesi, günün koşullarına göre acil olarak revize edilmesi ve aynı zamanda küresel pandemi sürecinin ortaya çıkardığı önemli bir sorun olan işsizlik bağlamında da iyileştirilmesiyle birlikte sonuçları bakımından toplumsal refaha katkı sağlayacaktır.

Mevcut verilen AR-GE teşviklerine ek olarak yukarıda sayıldığı gibi ek olarak yeni teşviklerin uzun süreli projelere verilmesi yönünde bir kamu politikası hazırlanması, bu sayede sürdürülebilir düzeyde katma değerli üretim olanaklarını doğurabilecektir. (*Ara madde ve hammadde alımında teşvikler, makine teçhizat alımında destekler, AR-GE firmalarında sektöre özel sübvansiyonlar, marka-patent vb. başvurularda farkındalıklar, dönemsel vergi istisnaları, ödeme kolaylıkları gibi nitelendirilebilir*). Bu teşvik sistemi özellikle yüksek teknolojili girişimci ve yenilikçi fikirlerin uygulamaya geçmesini motive eder, toplum refahı ve toplam ekonomik faydanın yükselmesini sağlayarak sermayenin birikiminin ve emeğin milli gelir üzerinde olumlu etkisini gösterir.

2.3. Spor ve Sanat Alanında Politika Planı

Spor ve sanatsal faaliyetlerin toplumun refahına ve huzuruna katkısı oldukça yüksek seviyelerdedir (Demirhan, 2003). Bu yüzden uzun dönemli ve sürdürülebilir seviyelerde bu alanda gelişim sağlanırsa ülke ekonomisinin toplumsal yaşamının iyileştirilmesi yönünde katkı sunar. İnsanların fiziki, sosyal, psikolojik, kültürel ve zihni gelişmelerine katkıda bu faaliyetler kalkınma ve refah toplumu için zorunlu görülür. Örneğin basit bir çarpan ilişkisiyle düşünersek, bir sporcunun yetiştirilmesi sonucunda transfer olması, ülkeye ait takımların uluslararası platformlarda başarı göstermesi, ülkeyi yabancı devletlerle arasında turizm, sağlık, spor, havacılık gibi alanlarda maddi ve manevi olarak dolaylı pozitif etkilere maruz

⁷ https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/12_arge.pdf

birakması, sporcu olarak alternatif bir meslek sahibi olunması ve çeşitli sponsorluk kontratlarına sahip olması ile ödenecek vergiler gibi konularda ekonomik, sosyal ve toplum refahına olumlu katkılar sağlayabilecektir.

Bu konunun bir kamu politikası olarak uygulamaya alınması, olayı sistemsel bir boyuta taşıyacağından ötürü kritik bir önem arz edecektir. Ekonomik kalkınmanın sadece para ve maliye politikaları özelinde alınacak önlemler ile değil aynı zamanda makro politikaların ana unsuru olan mikro ölçekteki ihtiyaçların doğru belirlenmesi ve buna göre çözümler geliştirilmesi daha önemli olacaktır. Bu bağlamda ilk, orta ve lise eğitimi dönemlerinde ilgili öğrencileri spora teşvik edici uygulamalar için teşhisi, yönlendirilmesi ve takibi önemli olup bu alanda ki mevcut teşvik politikalarının da yeniden revize edilmesi önerilmektedir. Örneğin her öğrencinin yeteneğine ve isteğine göre zorunlu olarak bir sportif faaliyetle eşleştirilmesi ve bu alanda ilgili yurtiçi ve yurtdışı sportif faaliyetlere katılım sağlanması bir politika olarak yürütülebilir. Çünkü İnsanların psikolojik ve davranışsal olarak birtakım yatkınlıkları bulunmaktadır. Bunlardan bu konuda önemli olan birisi de hayatın her alanında hazır olarak sunulan seçeneklerde insanların bunları değiştirmemeyi tercih ettiğini savunan “*hazır bulunan seçeneklere yatkınlık etkisi*” dir. Yukarıda sunulan politika önerisinde yapılacağı gibi öğrencilerin zorunlu olarak bir spora başlamasının sağlanması, hazır bulunan seçeneklere yatkınlık etkisi ile bu öğrencilerin önemli bir bölümünün gelecek hayatında spora devam etmesini ve sporculuğunu lisans ile profesyonel seviyelere taşımasını sağlayabilecektir. Aynı durum sanatsal faaliyetler konusunda da benzer yöntemler uygulanmasını teşvik edecektir. Ayrıca oluşacak süreçlerde ilginin sürekliliği halinde gerekli branşlarda öğretmen ihtiyacının ortaya çıkması durumun da istihdam konusunda ekonomiye ve topluma katkı sağlayacaktır.

Bir ülkede toplumun spor ve sanat faaliyetlerine olan ilgisiyle bu alanlardaki faaliyetlere katılım sağlanması; başta gençler olmak üzere ilgili herkesin temelde kötü alışkanlıklarından korunmasını ve alternatif meslek sahibi olmalarının önünü açmaktadır. Bu alanda ekonomik büyüklüğün beraberinde kamu kesimine sağlanacak vergi ve benzeri konulardaki gelir getirici finansman araçları da kamusal kaynakların tekrar ekonomiye kazandırılması döngüsüyle ekonomik refaha katkı sağlayacaktır. Spor ve sanat faaliyetlerinde gelen başarılar sosyal ve toplumsal olarak toplumda kültürel anlamda insanlar arasındaki kaynaşmayı teşvik etmesini mümkün kılacaktır. Sonuçta da bölgesel farklılıkları birleştiren, imkânlara erişimin kısıtlı olduğu bölgelerde engelleri ortadan kaldıran tüm uygulamalar bireylerin toplumsal paylaşım, ekonomik refah, sosyal iletişim, psikolojik rahatlık, fiziksel imkânlara erişebilirlik gibi alanlarda faydasını yükseltecektir.

3. SONUÇ

Ülkelerin ekonomik dinamiklerinin yönetilmesi, düzenlenmesi ve toplumsal refahın en iyi seviyelere ulaşmasının sağlanması açısından kamu politikaları kritik bir etkidir. Diğer ekonomik aktörler olan birey ve firmaların rollerine ek olarak kamu kesimi hem harcamalar ile doğrudan etkisini göstermekte hem de düzenleyici rolü ile diğer tüm aktörleri etkileme kapasitesine sahiptir. Bu sebeplerden dolayı kamu politikalarının düzenli ve yeterli şekilde hazırlanması önemlidir. Özellikle küreselleşen dünya ile oluşan karşılıklı bağımlılık ve küresel pandemi salgınının ortaya çıkardığı sorunlardan dolayı kamu politikalarının bu önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye özelinde yeni uygulanabilecek kamu politikalarına ve mevcut uygulanan politikaların geliştirilecek noktalarına değinilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda önemli görülen sektörlerde durum analizi çalışmaya dâhil edilmiş ve önerilen kamu politikalarının sonuçları ve yapılış şekilleri de mümkün olduğu ölçüde bu iktisat yazında işlenmeye çalışılmıştır. Önerilen politikalar iktisadi sorunların yeterli çözümü olmasa da ekonomik fayda, sosyal ve toplumsal refaha katkı sağlaması açısından oldukça önem arz etmektedir. Çalışmadaki politikalar geliştirilerek ve yeni kalkınma politikaları oluşturulabilir. Çalışmada dikkat çekilen hususlarda oluşturulacak daha kapsamlı ve daha detaylı yapısal reformlar sürdürülebilir etki için şüphesiz önemli olacaktır. Mevcut iktisat yazını, eksiklerini düşündüğümüzde gelecek çalışma ve incelemelere ışık tutması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, R., Doğanay, M., Murat, A. ve Başçı, E. S. (2013). Finansal Yönetim. Baskı, Sakarya Üniversitesi SAÜSEM yayınları, Sakarya.
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. 2020. Erişim Adresi: <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>.
- Demircan, E. S. (2003). Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkileri. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (21).
- Demirhan, G. (2003). Kültür, Eğitim, Felsefe Ve Spor Eğitimi İlişkisi. Spor Bilimleri Dergisi, 14(2), 92-103.
- Dökmen, G. ve Vural, T. (2011). Maliye politikalarının keynesyen olmayan etkileri: Türkiye örneği. Maliye Dergisi, 161, 118-132.
- Göker, İ. E., Eren, B. S. ve Karaca, S.S. (2020). The Impact of the COVID-19 (Coronavirus) on The Borsa Istanbul Sector Index Returns: An Event Study. Gaziantep University Journal of Social Sciences 2020 Special Issue, 14-41.
- Kılavuz, E., & Erdem, İ. (2019). Dünyada Tarım 4.0 Uygulamaları ve Türk Tarımının Dönüşümü. Social Sciences, 14(4), 133-157
- Kılıç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. Journal of Emerging Economies and Policy, 5(1), 66-77.
- Kuyzu, M. ve Tayar, T. (2020). İnovasyon Etkenlerinin Araştırılması ve Optimal İnovasyon Portföy Yapılanması. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 6(1), 83-102.
- Levitt, S. D. ve List, J. A. (2008). Homo economicus evolves. Science, 319(5865), 909-910.
- Öztürk, Ö., Şişman, M.Y., Uslu, H. ve Çıtak, F. (2020). Effect of COVID-19 Outbreak on Turkish Stock Market: A Sectoral-Level Analysis. Hitit University Journal of Social Sciences Institute, 13(1), 56-68.
- Tan, B. K., Er, M. E. R. T. ve Özdemir, Z. A. (2010). Kamu Yatırımları Ve Ekonomik Büyüme İlişkisine Bir Bakış: Türkiye, 1969-2003. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(1), 25-39.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2020). Erişim Adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2020). Enflasyon Raporu. Erişim Adresi:

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2020/enflasyon+raporu+2020-iv>.